Poštnina plačana v gotovini

Ljubljana, 7. junija 1940. — Leto IX. — Št. 23.

SLOVENIJA

UREDNIŠTVO: LJUBLJANA, GOSPOSKA 12 — NAROČNINA ČETRTLETNO 15 DIN, ZA POL LETA 30 DIN, ZA VSE LETO 60 DIN — POSAMEZNE ŠTEV. 1.50 DIN — V ZAMEJSTVO ZA VSE LETO 90 DIN
UPRAVNIŠTVO: LJUBLJANA GOSPOSKA 12 — POŠTNOČEK. RAČUN: LJUBLJANA ŠT. 16.176 — ROKOPISOV NE VRAČAMO — OGLASI PO TARIFU — TISKA ZADRUŽNA TISKARNA (M. BLEJEC) V LJUBLJANI

Naše posebnosti

V zbiranju raznih prispevkov smo pridni kot mravlje. Ni dvoma, da tudi drugod od časa do časa uprizorijo kakšno javno zbiranje denarja za ta ali drugi dober namen, vendar smo v mnogovrstnosti in mnogoštevilnosti zbirk Slovenci na prvem mestu. V lepem mesecu maju so po ljubljanskih ulicah pobirali: dne 2. maja za kočevske Slovence in tombolo Rdečega križa; 4. maja se je zbiralo pod geslom materinskega dneva; 5. maja so pobirali poštarji za svojo tombolo; od 19. do 25. maja so zbirali za Protituberkulozno zvezo in 23. maja za Jadransko stražo. Toliko zbirk sem si zapomnil, ni pa izključeno, da je bila še katera druga poleg teh. In seveda se je takoj s 1. junijem spet začelo...

Kaj naj vse to dejansko pomeni? Brez dvoma nič drugega kot to, da je med nami število revežev velikansko, kajti razen zbirke za Jadransko stražo so bile vse druge socialnega pomena. Gotovo ni nobenega dvoma, da so vsi tisti, katerim so bile te zbirke namenjene, tudi v resnici podpore potrebni, kar je najbolje dokazalo naše časopisje, ki je vse zbirke podprlo s priobčitvijo primernih sestavkov. V nekaterih primerih je bila časopisna agitacija prav posebno živahna in se je v svoji vnemi za darove za Protituberkulozno zvezo povzpela celo do gesla, da noben jetični ne sme ostati brez postelje.

Če pa vse to pogledamo nekoliko bliže, moramo priti do sklepa, da z vso svojo marljivostjo, ki jo kažemo na polju zbirk, ne bomo pripeljali naših ljudi do blaginje, kajti vse to je le majhen obliž na velike odprte rane. Našo revščino je treba zdraviti na drug način in si zastaviti vprašanje, kje so vzroki tolikšne revščine in nadlog in kako jih je mogoče odpraviti.

Glede kočevskih Slovencev je dopisnik v zadnji »Sloveniji« pravilno poudaril, da se to vprašanje ne more rešiti na ta način, da nekateri zbirajo po dinarjih za potrebne kočevske Slovence, a drugi že zbrano kočevsko premoženje zapravljajo kar po milijonih. Ta primer velja tudi za mnoge druge pojave v našem javnem življenju, kjer smo se izkazali za velike v malih, a nesposobne v velikih stvareh.

O jetiki je dognano, da je bolezen siromašnih slojev, ki nimajo zdravih stanovanj in primerne hrane. Zato se more najbolj uspešno pobijati s preskrbo zdravih stanovanj in primerno prehrano zdravih. S samim zdravljenjem že obolelih zlo ne bo nikdar odpravljeno. Kljub temu, da je ta resnica vsem znana, pa nikjer ne vidimo tiste vneme za izboljšanje tvarnega stanja naših delovnih slojev, ki v neštetih primerih stradajo in stanujejo v prostorih, ki jih ne moremo imenovati stanovanja. Naše dnevno časopisje nikakor ni tako navdušeno kakor zbirko za Protituberkulozno zvezo podprlo na primer stavbinskih delavcev, ki so pred nekaj dnevi po brezuspešnih pogajanjih s svojimi gospodarji stopili v stavko, ker se z dosedanjim zaslužkom ne morejo več preživljati. Vsi pa vemo, da je med sezonskimi stavbinci jetika tako rekoč doma, ker so njih splošni življenjski pogoji razmeroma najslabši.

Da se morajo poštarji obračati na javnost za pomoč, je gotovo posebnost svoje vrste. Oni vendar služijo podjetju, ki dela z dobički. Njihova dolžnost bi bila, da se v prvi vrsti obrnejo na svojega gospodarja z zahtevo, da jih plača tako, da bodo mogli živeti. Kaj bi vendar ljudje rekli, če bi priredili javno zbirko uslužbenci kakšnega zasebnega pridobitnega podjetja.

Postavite torej stvari na mesto, kamor spadajo, in marsikaj se bo dalo v resnici izboljšati! B.

Politični dogodki

Kakor že nekaj tednov, so tudi zadnjega spet z vso določnostjo napovedovali **vstop Italije v vojno.** Posebni politični jasnovidci so že kar zmeraj vedeli za uro in dan, kdaj se to zgodi. Zdaj so na primer čisto zanesljivo zvedeli, da bo Italija sklenila vojno na seji ministrskega sveta dne 4. t. m. Toda seja je bila, vojne napovedi pa ni bilo. Preroki pa med tem lahko ugibljejo o prihodnjem roku.

Res je pri vsem tem samo to, da je Italija očitno svojo vojsko skoraj popolnoma pripravila, tako da lahko udari vsak hip. To se bo morebiti tudi zgodilo prav v kratkem. Verjetno pa je, da bo počakala, da se razmere na francoskem bojišču bolj pojasnijo. Zazdaj stoji na severu še zmeraj pripravljena močna Weygandova vojska, in Italijani bi rajši videli, da bi bila ta vsaj izdatno omajana, preden gredo na vojno. Morebiti so šteti nemški letalski napadi na Pariz in posebno na Marseille za nekakšen migljaj in hkratu pobudo prijatelju na drugem koncu osi? Vsekako pa je res, da Italija že zgolj s svojimi grožnjami in s svojo mobilizirano vojsko na francoski, egiptovski in tuniški meji posredno zelo podpira Nemčijo, saj veže na vseh teh krajih močna zavezniška krdela. To jim tudi Nemci uradoma priznavajo.

Amerika se po eni strani slej ko prej **trudi za mir.** Predsednik Roosewelt je v nepretrganem diplomatičnem dopisovanju z zastopniki evropskih in ameriških držav. Posebno z Mussolinijem je njegovo dopisovanje zelo živahno. Niti o vsebini niti o uspehih tega dopisovanja se ne more nič zvedeti.

Medtem pa ko se trudi za mir, se pa z nič manjšo gorečnostjo **pripravlja za vojno.** Pretekli teden je zahteval Roosevelt od kongresa spet velikanski kredit milijardo dolarjev za oborožbo in obenem pooblastilo, da sme poklicati rezerviste v aktivno službo. Svojo zahtevo je opravičil kratko in stvarno: »Spričo naravnost neverjetnih dogodkov v Evropi zadnjih štirinajst dni in posebno spričo letalskega orožja in mehaniziranih enot ne more noben človek in nobena skupina ljudi videti v najbližjo bodočnost. Dokler pa je dana mogočost, da bo pahnjena v vojno ne samo ena celina, ampak da bodo vse zapletene v svetovno vojno, je treba, da se spopolnjuje ameriška obramba. Eden izmed najočitnejših naukov te vojne v Evropi je vrednost hitrosti. Ko je vojna izbruhnila, je prepozno spopolnjevati oborožbo in uriti vojsko.«

In kar je najbolj zanimivo: medtem ko je kongres včasih skoparil pri milijonih in se obotavljal, sprejema danes milijardne kredite enega za drugim.

V naši notranji politiki se ne moremo prav pomiriti zaradi **hrvaških občinskih volitev.** Že večkrat smo povedali, kako je bilo prav za prav z njimi in zakaj so po pravici vzbujale pozornost. Predvsem so bile javne. To bi še navsezadnje ne bilo nič takega pri nas, ki drugačnih volitev po letu 1909. nismo poznali. A čudno je bilo to, da so bile te javne volitve na Hrvaškem, kjer je vladajoča Hrvaška kmečka stranska zmeraj razglašala, da javne volitve potvarjajo ljudsko voljo. Še bolj čudno je bilo, da so se na mah spomnili, ko je bilo treba javnost volitev opravičevati, da v občinah ne gre za politične, ampak gospodarske stvari, da so torej zato volitve lahko javne, kakor da bi ravno gospodarske stvari ne bile od nekaj in povsod najbolj politična zadeva. A najbolj čudno je vsekako to, da so po volitvah politične stranke, med njimi najbolj ravno Hrvaška kmečka stranka, preštevale glasove in govorile o svojih zmagah pri teh volitvah in seveda tudi o porazih političnih nasprotnikov.

Zadnje čase je bilo nekaj prerekanja zaradi in glede na **politično opredelitev srbskih volilcev** pri teh volitvah. Hrvatje so trdili, da se na Hrvaškem v imenu JRZ in zlorabljajoč položaj ministrskega predsednika vodi boj zoper SDS in KDK. Glede na to je povabil vladni predsednik Cvetković dne 1. t. m. v Zagrebu k sebi zastopnike zagrebških časnikov in jim izjavil, da je osnova naše notranje politike sporazum, od katere on ne misli odstopiti in glede katere sta si z dr. Mačkom popolnoma edina. Na črti sporazuma da stoji tudi JRZ, in njeni zastopniki so samo tisti, ki ga odobravajo. Na to izjavo pa je dal minister dr. Srdjan Budisavljević, predsednik SDS, drugo izjavo, v kateri pravi med drugim, da so se pri teh volitvah združili vsi nasprotniki sporazuma od dr. Zeca do Ljotića in skupaj z JRZ delali zoper SDS, ki zastopa že deset let načelo sporazuma, kakor je bil sklenjen lanskega 26. avgusta.

Vsekakor se vidi: tiste znamenite nepolitične občinske volitve so bile tako politične, da še ne zlepa katere, če morebiti izvzamemo španske pred revolucijo, ki so odpihale kralja Alfonza.

Politična skušnja uči, da se zavzemajo za javne volitve zmeraj samo tisti, ki si niso več volilcev gotovi. Zato je res čudno, da jih je mogla Hrvaška kmečka stranka kedaj zagovarjati in da se sedaj celo sklicuje nanje. Pa ne da bi bila začela njena moč med hrvaškim ljudstvom pešati?

Drugo pismo
SLOVENSKI MLADINI

Odgovorili ste na moje prvo pismo, čeprav ni bilo vam namenjeno. Hvaležen sem vam za nekatere misli, ker me opozarjajo, kje je razčiščenje pojmov najbolj potrebno.

Vaš glavni ugovor proti mojemu pismu je bil ta, da politično delo in politične ideologije in koncepte mladine ocenjujem z nepolitičnimi merili. (Mislim, da niste hoteli načeti vprašanja odnosa politike do morale, prav pa je, če se kdaj o tem tehtnem vprašanju razgovorimo.) Politično dejavnost mladine lahko ocenjujem z enega ali drugega vidika, če hočete tudi moralnega, da le poznam in upoštevam njene nagibe. Drugače je seveda s političnimi ideologijami in koncepti.

Razlagali ste moje pismo tako, kakor da bi bil nasproti neki svetski idejnopolitični koncepciji postavil svojo slovensko. Ena naj bi drugo izključevala. Mladina, ki sledi prvi, v mojih očeh ne bi bila slovenska..... Lahko imam svoj politični nazor, svojski ali nesvojski, in ta nazor bo pri vsakem razpravljanju o javnih vprašanjih dal mojim izvajanjem svojo barvo, vendar »Slovenija« ne stoji v službi kakega določenega družbenega ali političnega gibanja in sam danes ne čutim nobene potrebe, da bi svoje politične zamisli oznanjal slovenskemu svetu. (Zato tudi ne morem gledati na mladino kot na postavko v svojih političnih računih.) Mislim, da ste me napačno razumeli. Slabo uslugo bi napravil slovenski stvari, če bi zagovarjal kak tesen slovenski nacionalizem in bi slovensko misel kot narodno postavil v načelno nasprotje z univerzalno mislijo. Tako pojmovanje narodne misli vodi, kakor vemo in vidimo, naravnost v barbarstvo.

Narodna in svetska misel sta vendar samo izraz dveh teženj, ki bivata istočasno v slehernem človeškem bitju in slehernem človeškem občestvu: težnja usmerjena v širino in svet in težnja po omejitvi in individualnem življenju. Internacionalizem, ki zanika smisel narodnega življenja, je enako neživljenjski kakor nacionalizem, ki se hoče zabubiti nasproti zunanjemu svetu. (Oprostite, da razlagam take vsakdanje modrosti, a prisilili ste me k temu, ko me vprašujete, kaj bi koristilo našemu narodu, če bi ga ogradili pred valovi zunanjega dogajanja in ko se sklicujete na zgled revolucionarnega poljskega meščanstva.) Narodna misel, ki se postavlja v nasprotje z občečloveško, bi bila za male narode v resnici samomorilna misel. Na taki osnovi bi bilo nesmiselno vsako prizadevanje, Slovence kjer koli združiti k skupnemu delu. Bistveno je, kako neko svetsko misel sprejmem, kako spravim narodno in univerzalno misel v sklad, ker tu ne more biti besede o podreditvi ali nadreditvi, ampak edino le o živi sintezi. Da ta po čisto razumski poti ni lahka in da kaj lahko zabrede v slepo ulico, kdor se da nekritično voditi od teorije, to veste tako dobro kakor jaz.

Nikomur ne moremo odrekati slovenske zavesti zato, ker veruje v neko odrešilno svetsko misel, in ne bom mladine označeval kot neslovensko, ki se čuti kot del slovenske narodne družine: smisel mojih besed je bil drugačen. Vsako tesno in enostransko pojmovanje slovenstva odklanjam, prav zato odklanjam tudi izključno politično pojmovanje. Žal bi mi bilo, če bi se tu resnično razhajala.

Pravite, da slovensko vprašanje ni več samo kulturno, da je danes prvenstveno politično in da je odlika mladine, da je to spoznala. Pa to spada vendar k naši politični abecedi in ni mi do tega, da bi pisal o tem šolske naloge. Med prvimi sem bil, ki je to poudarjal in dokazoval. Nekaj drugega pa je, če govorite o političnem, oziroma razrednem pojmovanju slovenskega vprašanja današnjega dne, ali če govorite o političnem, t. j. razrednem pojmovanju slovenstva. Razredno pojmovanje slovenstva ne more tu pomeniti nič drugega kakor razredno pojmovanje naroda. Tu pa smo zašli, verjemite mi, v pravo pojmovno zmedo, ki je najbolj nevarna tistim, ki menijo, da lahko svojo praktično politiko uravnavajo strogo po znanstvenih dognanjih. Če kdo trdi, da mu pomeni slovenski narod isto kot slovensko delovno ljudstvo, ni s to politično formulo ničesar povedal za razumevanje dejstva, ki ga imenujemo narod. Lahko si razložite z vidika razrednega boja do neke meje nastanek narodne zavesti, a taka razlaga vas kot kritičnega človeka ne more zadovoljiti. Znanstveno proučevanje oblike občestvenega življenja, ki jo imenujemo narod, je še vedno v povojih in tudi v marksistični literaturi srečavamo protislovne razlage. Čustveno vsi potrjujemo narod in poudarjamo svojo slovensko zavest, v njegovem teoretičnem pojmovanju pa se razhajamo in tu je morda glavni razlog, da govoriva drug mimo drugega.

V »Sloveniji« sem nekje zapisal, da hočemo izoblikovati svoj »slovenski nazor«. Jasno je, da nisem mogel pri tem misliti na kak politični nazor in še manj na kak svetovni, ampak na skupni nazor o narodu kot najvažnejši obliki občestvenega življenja in o pogojih njegovega obstanka. Zaman bi se iskali pri skupnem delu, če izhodišče naših prizadevanj ni jasno. Samo ugotavljanje idej in njih analiziranje nas gotovo ne bo rešilo, a rešila nas tudi ne bo »pogumna naslonitev« na katere koli svetske sile, če naša pot ne bo jasna. V volji do naslonitve smo bili Slovenci vedno veliki, a uspeh je bil klavrn. Realna politika nam lahko pove, kaj je zapoved današnjega dne, da rešimo golo življenje. Poti v lepšo prihodnost pa ni brez ideje — vodnice.

Rudolf Mencin.

* Primerjaj I. pismo slov. mladini in sestavek na 3. strani »Kje se razhajamo«.

VOJNA

S tem, da je bila zavezniška vojska najprej z nemškim vdorom v Belgijo in severno Francijo presekana in severni del pritisnjen k morju, od koder se je v glavnem umaknil v Anglijo in deloma v severovzhodno Francijo, je **končan prvi del vojne.** Prinesel je Nemcem zelo velike uspehe, kakor so jih bržkone komaj sami pričakovali. Zavezniki pa so doživeli precej občutnih porazov in zgub. Ali kakor so že bili ti uspehi na eni in neuspehi na drugi strani veliki, eno je gotovo: vojne še zdaleč niso odločili. Velike odločitve, te šele pridejo in bržkone še ne pridejo tako kmalu. A če je že pogled v prihodnost vojne v mnogih ozirih zastrt, ko ne poznamo vseh tvarnih in nravstvenih sil obeh nasprotnikov, nam je danes vendar že mogoče, da si za preteklost napravimo vsaj v glavnih obrisih odgovarjajočo podobo.

Napoleon je dejal, da koraka vojna sreča zmeraj z velikimi bataljoni. Mislil je pri tem seveda na vojna krdela, približno enako opravljena in izurjena. V njegovih časih vojna tehnika tudi še ni igrala važne vloge: pionirji, topništvo, saperji — to je bilo skoraj vse. Vojska je bila torej lahko v razmeroma kratkem času izurjena in pripravljena, in navdušenje za vojni cilj je lahko — in dejansko tudi je — v marsikaterem pogledu ne samo izravnalo, ampak celo prekosilo mehanično vbito disciplino.

Novodobna vojska zahteva predvsem tehničnih krdel. Za te je pa treba dolgih vaj in priprav. Ko se je sedanja vojna začela,

(Nadaljevanje na 2. strani)

VOJNA

(Nadaljevanje s 1. strani)

so imeli Nemci šele dva letnika svoje vojske popolnoma izurjena, dva pa do polovice. Moglo se je torej bolj ali manj po pravici šteti, da Nemčija ne bo mogla postaviti nasproti zaveznikom enako velikih »bataljonov«. Sicer je res, da je bila v začetku vojne angleška vojska še mnogo manj pripravljena in izurjena, saj je splošna vojaška dolžnost veljala na Angleškem šele štiri mesece. Toda bili so tu Francozi, ki so imeli že od prej splošno vojaško dolžnost in izurjenih vojakov. Zlahka jim bo torej prestreči udarec.

Nemci so vedeli, da z velikimi bataljoni izurjenega moštva ne morejo razpolagati. Vedeli so tudi, zakaj so zgubili v svetovni vojni: ker so bili tehnično za nasprotniki. Tanki, izum le-teh, so jo v dobršni meri odločili. Če so torej hoteli uspeti z množino, so mogli računati le na tehnično množino. Tako bi lahko imeli velike bataljone ob številčno razmeroma majhni vojski. Ob oborožbi kakor v svetovni vojni niso mogli upati na uspeh. Če pa so vse svoje vojaštvo postavili v službo stroja, so lahko marsikaj tvegali.

Izdelovanje vojnih strojev se je dalo tudi vse daže prikriti pred pozvedujočim in ogledujočim nasprotnikom. In tako se je zgodilo, da so imeli Nemci navzlic po številu ne močnih izurjenih krdel v začetku vojne vendarle velike bataljone. A za zaveznike je bilo dvoje usodno: da niso vsega tega prav nič pričakovali in se zato niti pripravili niso in da je njihni vojni izum, tanke, nasprotnik visoko spopolnil in zdajci obrnil zoper nje same.

Le kdor ima ta dejstva pred očmi, bo pravilno razumel izjavo francoskega častnika o pomenu bitke ali bolje bitk med Sedanom in La Fère-jo. Bitke, ki uničujejo material, jim pravi. V tem trenutku ni odločilno, če osvojimo ta ali oni kraj ali pa ga zgubimo, ampak poglavitno, če ne sploh odločilno za to vojno je, vojskovati se v tej materialski vojni tako, da bo nasprotnik imel zmeraj težje izgube.

Očitno je seveda, da računajo zavezniki pri tem na veličino svojih virov in na omejenost virov svojih nasprotnikov. Toda brez dvoma računajo z vsem tem Nemci natančno toliko. Zato bodo hiteli. Zavezniki pričakujejo in razglašajo javno, da pripravijo svoje državljane: prihodnji tedni bodo težki in zahtevali bodo vseh naporov sil tako na bojišču kakor v delavnicah in tovarnah v ozadju. Tako je napovedal Churchill 4. tega meseca v spodnji zbornici. In v tem duhu so bilo spregovorjene besede francoskega delavskega voditelja: »Naše delavstvo ne šteje več delovnih ur, ono šteje samo še izdelane množine granat, topov, letal.....«

Severna zavezniška vojska se je, kakor že povedano, morala pred premočjo umakniti do morja in potem vladjiti v Dunkerqueu. Po vdaji belgijske vojske ni mogel nihče kaj drugega pričakovati. Pri tem umiku so pokazale zavezniške vojske veliko bojno sposobnost, posebno francoska vojska generala Priouxa, ki je bila nad sto kilometrov oddaljena od obrežja in že skoraj odrezana od severnega dela vojske. Uspeh je tem večji, ker so bile zgube razmeroma majhne in ker se je velika večina vojske izvila iz nemških klešč. Po pravici sta oba državna poglavarja, predsednik Lebrun in kralj Jurij, poudarila hrabrost in spretnost obeh vojsk in mjunih zapovednikov.

Seveda, zgube velikanskega dragocenega vojnega materiala vsa spretnost in hrabrost ni mogla preprečiti.

Nemci pa medtem hite, morajo hiteti. Sicer je gotovo, da so bile njihne materialne zgube v Flandriji velikanske. Šef generalnega štaba ameriške vojske general Marshal meni, da je zgubila Nemčija doslej 40 odstotkov svoje mehanizirane vojne oprave. Toda prav tako je verjetno, da so velikanske tudi nemške zaloge, pripravljane in spopolnjevane sedem let, in da so s temi zgubami že od vsega začetka računali. Kajti navzlic vsem zgubam so imeli do zadnjega celo pri letalih — seveda le v količini — veliko premoč. Te pa ne smejo dati iz rok, sicer bi bil to začetek konca. Zato so začeli takoj napadati, in videti je, da se začenja v teh dneh **velikanska bitka med nemško in zavezniško vojsko.** Za zaveznike je danes poglavitno, da nemški napad vzdrže toliko časa, da svaj po nekakšnem spopolnijo svoj vojni material. Ameriški senator Pittman je dejal v nekem govoru na rudarski šoli v Montani, da bodo zavezniki vojno dobili, če zdrže vsaj trideset dni. Morebiti je pri tem mislil tudi na ameriška letala, ki so za zaveznike že pripravljena.

Vsekakor pa se bližajo kritični dnevi.

Treba je delati, ne vzdihovati: Ali ne boste dejali po pravici, da so sovražniki domovine tisti mehkužci, ki čakajo doma izidov in ki se zadovoljijo s tem, da ob odloženem časopisu ponavljajo: »O jej, o jej, v kakšnih časih živimo!...« Gotovo vam je znano, da je v Jeruzalemu »zid jokanja«, to je zadnji ostanek Salomonovega templja, ki ga Judje že 2500 let hodijo objokovat od vseh strani in vzdihovat, ker je bil Salomonov tempelj pred 2500 leti razdejan... Toda prepričan sem, da bi bil že davno zgrajen nov, če bi vsak od tistih, ki že toliko časa hodijo tamkaj k temu zidu, prinesel samo kamenček za obnovitev templja!... To je vsa morala resničnih uspehov. Stojimo pred podobnim zidom malodušja. Če hočemo proti stisko, je nujno, da vsak doprinese svoj kamenček. Le tako bomo mogli ozdraviti deželo. Toda, če se vsak doma drži prav klavrno — kaj potem sploh hočemo? — bomo nadaljevali z nerganjem in naš tempelj ne bo nikoli pod streho! (Luis Forest.)

Slovenska medicinska fakulteta

Nedavno smo brali v slovenskem časopisju novico, da dobimo popolno slovensko medicinsko fakulteto, kar je vse slovenske ljudi razveselilo. Dvajsetletna krivica, storjena slovenskemu narodu, se začenja popravljati — slovenska medicina se začenja organizirati in izpopolnjevati. Prav je, da si ogledamo ob tej priliki prav na kratko slovensko potrebo v tem oziru.

Slovenski medicinci so izdali pred mesecem dni »Spomenico Društva medicincev o nepopolni slovenski medicinski fakulteti in pomanjkljivi zdravstveni organizaciji v Sloveniji«, kjer postavljajo »za učinkovito rešitev vseh teh vprašanj« osem zahtev, ki jih naj enostavno navedem.

1. Odprava zloglasnega § 51. uredbe o med. fak., torej načelno priznanje 10 semestrov medicinski fakulteti v Ljubljani in takojšnja otvoritev 5. in 6. semestra.

2. Takojšnje sklicanje strokovne komisije za zgraditev klinične bolnice in vzporedno postopno dograditev in izpopolnitev medicinske fakultete.

3. Odobritev kreditov za nakup zemljišča, razpis načrtov in pripravljalnih del za popolno fakulteto in klinike.

4. Odobritev kreditov za izvedbo teh načrtov.

5. Razpis štipendij za izšolanje slovenskih znanstvenikov, ki so že sedaj na razpolago.

7. Stavba nove, zdravstvenim potrebam odgovarjajoče klinične bolnice v Ljubljani.

8. Reorganizacija zdravstvenega skrbstva v Sloveniji po načrtu, ki ga je izdelal »odbor za razširitev ljubljanske bolnice« in predložil kr. banski upravi.

Dodatno k tej spomenici so izdali slovenski medicinci še posebno »Resolucijo«, ki so jo sprejeli na svojem izrednem občnem zboru 6. aprila 1940, kjer pravijo:

1. Pozdravljamo razveljavljenje § 51. uredbe o medicinski fakulteti v Ljubljani in načelno priznanje popolne slovenske medicinske fakultete.

2. Zahtevamo, da se krediti za otvoritev 5. in 6. semestra nemudoma vnesejo v državni preračun. Menimo, da je takojšnji načrtni pričetek izgraditve medicinske fakultete v Ljubljani neodložljiva narodova zahteva.

3. Vnovič pozivamo vse prizadete, da se v smislu naše »Spomenice o nepopolni slovenski medicinski fakulteti in pomanjkljivi zdravstveni organizaciji v Sloveniji« koordinirajo vse akcije za izpopolnitev slovenske medicinske fakultete in klinične bolnice. Odločilne činitelje pa pozivamo, da čim prej skličejo »medicinsko klinični kolegij«.

Preglejmo še prav na kratko ob imenovani spomenici in resoluciji, koliko smo dobili Slovenci v dosedanjih dvajsetih letih obstoja slovenske medicinske fakultete v primeri s Hrvati in Srbi. Belgrad je dobil vsega skupaj v dvajsetih letih za medicinsko fakulteto 49,841.680 din, Zagreb v istem razdobju 23,721.912 din, medtem ko je dobila Ljubljana znesek borih 1,795.412 din. Omenjeni znesek je dobila ljubljanska medicinska fakulteta za sledeča dela: leta 1920./21. za medicinsko fakulteto 974.00 dinarjev; leta 1920./21. za adaptacijo anatomičnega instituta 500.000 din; leta 1924./25. za medicinsko fakulteto 150.000 din; leta 1937./38. za ureditev predavalnice anatomičnega instituta pa 171.412 din.

Številke, ki sem jih navedel, najbolj zgovorno pričajo o dvajsetletnem zapostavljanju slovenske medicine. Danes, ko smo na najboljši poti do izgraditve popolne slovenske medicine, je nujno potrebno, da se vzporedijo vse akcije v to smer. Vsi zagovorniki popolne slovenske medicinske fakultete, posebno pa medicinci, ki smo tukaj najbolj prizadeti, moramo zato obsojati ravnanje tistih, ki danes malotijo in ovirajo to akcijo. Nobenih »puhlih idolov«, kakor je nekdo označil naša prizadevanja, si ne postavljamo; hočemo da se slovenska medicina razvija v korist našega ljudstva in da se tudi na tem področju izenačijo naše pravice z našimi dolžnostmi in bremeni.

Vsi slovenski ljudje danes odkrito pozdravljamo, kar je že storjenega za izpopolnitev slovenske medicine. Želimo, da bi se v jeseni odprla vrata petega in pozneje še šestega semestra medicinske fakultete in da bi ta kmalu dosegla svojo dokončno izpopolnitev.

Vitko Musek.

ZAPISKI

Koncentracija še zmeraj na političnem sporedu

Povedali smo že, da se pri nas zadnje čase precej govori o koncentraciji, in pri tej priložnosti smo tudi opozorili, da o pravi koncentraciji, takšni, ki bi res združila vse tri narode naše države in njihna ljudstva, ne more biti besede, dokler se ravno tem ljudstvom ne da mogočosti, da si v res svobodnih volitvah izberejo može svojega zaupanja. Samo taki možje morejo potem po pravici misliti na koncentracijo narodnih sil in delati zanjo. Vendar pa misel na koncentracijo noče iti nekaterim politikom iz glave. To so seveda tisti in taki, ki niso na vladi in ki bi mogli od koncentracije samo pridobiti. Zoper koncentracijo pa so seveda vsi tisti, ki so na vladi, ki bi torej v koncentraciji morali oddati nekaj svoje oblasti. Zdaj je vse to obravnavanje presekal vladni predsednik Cvetković, ki je dne 1. t. m. pred časnikarji v Zagrebu rekel, da vprašanje koncentracije ni aktualno, to pa zato, ker opozicija še zmeraj ni sprejela in priznala sporazuma. In ne da bi se spuščali v razne politične okolnosti, je treba reči, da je zahteva priznanja sporazuma osnovni pogoj za koncentracijo. Bolj bi pač ne bilo mogoče speljati misli koncentracije do abotnosti, kakor s tem, da bi bila od nje izločena hrvaški in slovenski narod. Kajti da bi za tako koncentracijo tudi slovensko ljudstvo ne stalo, o tem ne dvomi nihče, ki ga pozna, pa najsi so različni njihovi zastopniki še toliko in tolikokrat v svoji »državotvornosti« pozabili na njegove pravice in zahteve.

Usoda slovenskega dekleta v tujini

Nad življenjem je obupala v Zagrebu 24-letna gospodinjska pomočnica, Slovenka Javornikova. Zapustila je listič z besedami: »Za mene življenje nima več smisla...« (Večernik, 25. V. 1940.)

Izpopolnitev slovenske medicinske fakultete

Nepopolno medicinsko fakulteto slovenskega vseučilišča nameravajo počasi izpopolniti, tako da bi dobili celotno vseučilišče v Ljubljani. Prvi korak do tega cilja je imenovanje treh novih rednih profesorjev na naši medicinski fakulteti. Dva ljubljanska dnevnika sta priobčila sestavka iz zdravniških krogov zoper način, kako je bil sestavljen predlog glede treh novih rednih profesorjev medicine. Oba sestavka zahtevata, da se naj razpišejo mesta, ne pa da bi en sam človek določal, kdo naj zasede nove vseučiliške stolice. V resnici gre sedaj za to, če bo slovenska medicinska fakulteta po kakovosti in znanstveni ravni kaj pomenila ali ne. Res je tudi, da bo prihodnja popolna medicinska fakulteta vplivala na vse zdravstvo v Sloveniji in ni vseeno, koliko bodo znali in kako bodo znanstveno usposobljeni mladi slovenski zdravniki, ki bodo po veliki večini študirali v Ljubljani. Gre tedaj za interes vsega slovenskega naroda in za njegovo zdravje in zdravljenje. Zato je treba, da vsakega kandidata za nove vseučiliške stolice dobro ogledajo. Na slovensko medicinsko fakulteto spadajo le popolnoma kvalificirane moči kot ljudje, ki svojo stvar res popolnoma obvladajo, ne pa v medicinski vedi manj izobražene osebe, ki so si pridobile le zaradi okoliščin formalno usposobljenost, ne kakšni »medvojni doktorji«, ampak teoretično in praktično na višini stoječi zdravniki. Treba je gledati tudi na to, da bodo novi profesorji medicine pravi Slovenci, ne le po rojstvu, ampak tudi po prepričanju, značajni možje, ki jim bo slovensko vseučilišče in njegova medicinska fakulteta življenjska naloga, ki jo bo treba šele ustvariti in iz nje res kaj napraviti. Tisti, komur bi bilo le za dohodke, ne spada med kandidate, prav tako pa tudi ne, kdor je slovenstvo in z njim slovensko znanost malil in prezirał.

»Šesta kolona«

To je najnovejša. Hans Roelli jo v švicarskem dnevniku »Neue Zürcher Zeitung« takole opredeljuje:

Sesta kolona sestoji iz padalcev, ki skačejo iz dežele govoric. Zdajci so pred teboj, strme z namrščenim čelom vate in vprašajo stereotipno: »Ali že veš najnovejše?«.

Islandci — majhen narod političnо zrelih ljudi

V »Novi riječi« popisuje neka Danka Britha Bruun svoje potovanje po Islandiji,*) tem severnem otoku, ki je danes samostojna država in le v osebni uniji z Dansko.

V našem listu smo že večkrat omenili Islandce. Samostojen germanski narod so in nekaj nad 150.000 duš štejejo. Prejšnje čase je bila Islandija danska pokrajina, in takrat so jih seveda Danci kot germanske brate hoteli preprosto u-e-diniti, pa so sploh tajili obstoj islandskega naroda; Islandcem so kajpada razlagali, da se za tako malo ljudi vendar ne »splača«, gojiti samostojno narodno omiko — skratka, prihajali so z razlogi, ki jih mi Slovenci prav dobro poznamo. Islandci se seveda niso zmenili za te unitariste, niso se hoteli odreči svojemu jeziku in svoji samostojnosti. In danes so kot samostojen narod vsepovsod priznani, njihovo slovstvo pa si bolj in bolj utira pot tudi v tuji svet.

Britha Bruun pripoveduje o tem, kako se je Islandija dvignila gospodarsko in kulturno v zadnjih dveh desetletjih, kar je postala svobodna. Razvile so se posebno nekatere gospodarske panoge kakor ribarstvo, pa tudi živinoreja, obrt in industrija. V zadnjih 25 letih se je narodni dohodek podeseteril. Medtem ko je bilo prej prebivalstvo stalno, se sedaj močno dviga, tako da se je zadnjega četrt stoletja skoraj podvojilo. Množi se za 15 na 1000 na leto — posebnost v severozahodni Evropi. Vsaka vas ima svojo knjižnico, med več ko 6 let starimi sploh ni nepismenih. Vpričo pisateljice so se Islandci neovirano menili o politični opredelitvi otoka, posebno glede na predstoječi spopad med velesilami, in zdelo se ji je, da je večina sploh za popolno ločitev od Danske. Britha Bruun se temu ni čudila, ko je videla na svoje oči, kolikšno blaginjo jim je prinesla neodvisnost. Vprašala jih je, če si hočejo izvoliti posebnega kralja, kakor so to storili Norvežani. Odvrnili so ji, da bi bila to zanje draga in nepotrebna potratnost. Na vprašanje, če hočejo razglasiti republiko, so samo skomizgnili z rameni. Ko se je vračala iz Islandije, je bila priča zanimivega razgovora o bodočem političnem položaju otoka. Nekdo je pripomnil, da bi postala Islandija, če bi se ločila od Danske, lahko plen kake večje sile, ki bi jo porabila za zrakovno oporišče zoper Angleže in Ameriko. Po pravici pa je nato pripomnil drugi, da bi je pred tako nevarnostjo tudi slabotna Danska ne mogla rešiti. Takrat je pisateljica prvič slišala še o tretji mogočosti: »Neki skandinavski politik, ki se je vračal z zborovanja ‚Nordena', je pravil, kako so mu rekli resni Islandci, da bi bilo za Islandijo najbolje, tako zaradi varnosti kakor zaradi narodne blaginje, če bi stopila v britansko zvezo narodov in postala nov dominion v ‚British Commonwealth of Nations' (Britanski zvezi narodov). Razlike v jeziku da oni nimajo za oviro. Če je gaelščina lahko uradni jezik na Irskem, francoščina v Kanadi in holandščina v Južni Afriki, bi lahko, tako pravijo, tudi islandščina ostala državni jezik Islandije.«

To popotno poročilo je tem zanimivejše v teh dneh, ko so po nemški zasedbi Danske tudi Angleži zasedli Islandijo, in sicer ob resničnem odobravanju Islandcev samih. To pa je vsekakor precejšen razloček nasproti glasovom, ki so zasedbo Islandije primerjali z drugimi zasedbami.

*) Bilo je seveda pred sedanjo vojno.

Kramljanje o Angliji - Sovjetiji

Angleški list »The New Statesman and Nation« od 11. maja t. l. — torej še pred spremembo vlade — prinaša pod tem naslovom dopis nekega Hewletta Johnsona, ki je značilen za strogo praktično miselnost angleškega konservativca. Med drugim pravi:

Gospod, ali more priti kaj dobrega od našega poraza na Norveškem? — Samo, če pokaže ne samo nesposobnost našega sedanjega vodstva, ampak tudi poguben značaj razpoloženja našega vladajočega razreda, ki utegne izgubiti vojno, kakor je izgubil mir.

Ključ je sedaj, kakor je bil pred letom, v našem razmerju do Sovjetske Unije. Pred letom bi bili mogli ustaviti Hitlerja in preprečiti vojno s podpisom pogodbe z Rusijo. Naše sovraštvo naproti Sovjetom nas je pripravilo do tega, da smo se rajši odločili za vojno.

Pred šestimi meseci bi bili lahko preprečili finsko vojno, če bi bili svetovali Finski, naj sprejme kakor druge baltiške države, tiste minimalne pogoje, ki jih je zahtevala Sovjetska Unija za svojo varnost. Zopet smo se iz sovraštva rajši odločili za vojno s pogubnimi nasledki za finski narod. S posredovanjem bi bili lahko rešili mnogo življenj in dosegli boljše pogoje, pa nismo hoteli, ampak smo poskušali, ko je Finska podpisala mirovne pogoje, pregovoriti jo, naj bi vojno nadaljevala. Pred šestimi tedni se je zopet, in bojim se, zadnjič, ponudila prilika za bolj prijateljske razmere Sovjetske Unije do nas, ko je Moskva predlagala novo trgovinsko pogodbo. Namesto da bi z veseljem sprejeli, smo odklanjajoč sabotirali to priliko in uporabili žaljive, neumne metode, kakor pred letom, ravnajoč z Rusijo kot s silo tretje vrste in predlagajoč pogoje, ki bi jih ne upali in smeli predlagati Italiji ali Danski ali Holandiji. V naši slepi zlohotnosti bomo, če se naša politika ne obrne, to priliko in sicer morda zadnjo za prijateljske razmere s Sovjetsko Unijo, zapravili. Kdo more dvomiti o važnosti ruskega prijateljstva? Danes, kakor sta naenkrat odkrili Švedska in Jugoslavija, drži Sovjetska Unija v rokah tehtnico moči. Odločena je ostati nevtralna. Mi imamo priložnost zagotoviti, da bo ta nevtralnost delovala ne manj ugodno naproti nam kakor naproti Nemčiji. Potem ko je Skandinavija šla in je Italija na robu vojne, je stališče Rusije odločilen faktor sedaj, kakor je bilo zadnje leto. Odločilnost bo z razvojem vojne še naraščala. Najbolj preprosta pamet nam ukazuje sprejem sovjetske ponudbe.

Imam najboljše razloge za trditev, da je Rusija odkritosrčna v svoji želji po prijateljstvu. Toda njena potrpežljivost ni neizčrpna. Nikakor pa ni pripravljena gladko trpeti nadaljne žalitve. Tega ji sedaj tudi ni treba. Za nas ni bila potreba nikdar tako silna, kakor sedaj, da popravimo napake preteklosti. Štiri stvari so bistvene. Radikalna preorientacija naše politike naproti Rusiji. Podpis trgovske pogodbe. Odposlati novega in sicer simpatičnega ter razumnega ministra k sovjetskemu režimu v Moskvo. Sprememba v stališču in zato tudi v osebju pri moskovskem poslaništvu in odgovarjajočem oddelku v zunanjem ministrstvu.

Te stvari so imperativne. V našo pogubo jih ne poznamo. Cena našega sovraštva proti Sovjetiji pred letom je bila vojna. Sedaj more pomeniti izgubo vojne.